

El descobriment de la mar

Vaig descobrir el sentit de la mar abans que el del sexe. Aquella egua Maravilla que va conduir la meua família a l'exili de Vila-reial durant la guerra, després estirava una tartana amb seients de gutaperxa gastada i en ella mon pare algun diumenge ens portava a la platja de Moncofa, però la primera volta que la mar se'm va manifestar amb tota la seua consciència va ser en el dia de Sant Pere de l'any 1941, quan un llaurador, Quico la Paula, que vivia davant de casa va complir aquell ritu formalment per obrir l'estiu, i molt de bon matí, en acabar la missa primera, va arriar el cavall amb la collera de campanetes, el va enganxar al carro i hi van anar pujant la seua dona i les seues filles, una de les quals era amiga de la meua germana Rosita, que també va ser invitada i jo amb ella.

Una paella anava penjada de la barana com un escut on el sol acabat d'eixir prompte va començar a espillejar i en els fons del carro hi havia depositats els cabassos amb el menjar, arròs, verdures, vi, llimonades i, lligats per les extremitats cap per avall, un ànec i un pollastre vius, que a voltes s'agitaven amb angoixosos espasmes dins d'una bossa de xarxa. Quico la Paula havia disposat unes banquetes amb coixins per a nosaltres, però ell anava aposentat en la telera del carro amb les cames penjant per la barra i portava el ramal en una mà i amb l'altra fumava un fària que encenia ara i adés amb una mistera de metxa, i no deia una paraula en tot el viatge.

Fins a aquella edat jo pertanyia a la muntanya i en les meues corregudes veia la mar com un gat salvatge des dels pedrenyals del Castell o el piló de Santa Bàrbara. Formava part d'una mirada sempre blava que es tancava al fons amb la dormida catifa de tarongers i les marjals de Nules entre el camp de Borriana ple de blanques alqueries i els senills i canyars de Xilxes; la mar estava allí paralizada creant només una pauta mental, i encara que jo havia passat els primers mesos de la meua vida en la platja, i la seua llum de farina amb el perfum salobre i podrit de l'algar potser havien inundat el meu subconscient, va ser en aquest viatge amb Quico la Paula quan la mar se'm va revelar com un monstre amb les seues immenses entranyes vives i repletes de felicitat. La carretera de la Vilavella a Nules formava un túnel d'ombra sota les dues fileres de xops i alguns tenien en els seus troncs emblanquinats la silueta de Franco amb el *yugo y las flechas*. En l'empedrat de la carretera ressonaven els cascos del cavall, els cruixits de les rodes del carro amb el tremolor de totes les seues fustes i per damunt de la vela i de les copes dels arbres hi havia el sol a penes alçat. Les eres de la cruïlla, el pati de Roque, l'alqueria de Tamarit, casa Panera, la portalada del Cor de Jesús amb la imatge en taullets que presidia l'entrada d'aquella finca de senyorets de València i més avall el pont de la Serraleta: aquests eren els noms, les fites que des d'aleshores anaven a marcar sempre l'eixida del poble cap a la carretera reial. A un costat discorria l'agostat llit de la Font Freda i

els mandariners alternaven amb menuts camps d'hortalisses.

Després d'una hora de viatge, el carro de Quico de Paula va arribar a la partida de la Seyt en les marjals de Nules on es criava l'arròs i hi havia encara els fruiters que havien deixat els moros i els grans salzes s'elevaven sobre la planura formada per espills d'aigua, i en les plaques immòbils de llimac en les séquies les libèl·lules paraven el vol i el sol il·luminava com una roda de neutrons els mosquits fent voltes a un nucli invisible en l'aire. Des dels canyisos de les sendes botaven les granotes cap a les basses i hi havia gripaus palpitant baix de la verdolaga que et miraven fixament amb ulls de vidre i tot estava sumit encara en el silenci del quaternari, però dins d'ell sonaven veus d'altres colles i famílies que havien començat també a preparar les paelles a l'ombra de les figueres llunyanes. Així era el ritu d'aquell dia que obria l'estiu. Allí en la Seyt posava Quico la Paula el cavall a fer voltes a la sènia baix d'un castanyer amb els ulls cegats amb un drap i amb l'aigua que eixia dels catúfols regava unes taules de tomàques i d'altres verdures mentre a mitjan matí les dones iniciaven la tasca de preparar el dinar i la primera cerimònia consistia en la matança del pollastre i l'ànec, faena que es feia amb suprem cancor entre cançons amb la sang dels colls apegada a les mans i al temps que les plomes formaven un núvol, dins d'ell els animals quedaven pelats i aleshores algú ja havia encès el foc amb rames de cirerer i l'olor del sofregit s'apoderava d'aquell ambient dolç, lleugerament pesant, d'aigües toves que el sol ja havia recalfat traient-ne reflexos verds, un poc podrits.

Jo veia els renocs en el fons de les séquies estancades que olien a llima, em quedava extasiat contemplant els triangles que els insectes obrien en la superfície dels estanys dormits quan navegaven per damunt d'ells i descobria en el fons de les aigües obscures siluetes de granotes obertes de cames surant, i no molt lluny sentia les rialles de les dones que acompanyaven el fragor de la carn que crepitava fregint-se a la paella.

Després de dinar, el viatge va continuar cap a la platja de Moncofa, amb Quico la Paula callat, fumant picadura o un fària i l'aire carregat de sal ben prompte va començar a anunciar la mar; el cavall marcava tota la seua musculatura en les anques brillants de suor en estirar pesadament del carro quan va entrar en el primer arenal i aleshores Quico la Paula li va pegar amb la tralla i, fent sonar amb l'arrancada encara més les campanetes de la collera, l'animal va guanyar amb molt d'esforç una duna entre blavons, petxines i piteres, però el mar no es veia, encara que ja sonaven els colps de l'onatge seguits dels brams de la ressaca. En coronar l'última barra d'arena la mar precedida d'una glopada de brisa salada va aparèixer allí davant i no recorde haver experimentat cap sensació de la seua immensitat sinó tot el sentit en el meu cos d'una salvatge alegria dins del gran clamor que la seua llum alliberava, que des d'aquell dia confonc amb la llibertat. **Manuel Vicent**